

HNUTIE ZEITGEIST: ZELENÁ BUDÚCNOSŤ ĽUDSTVA?

**URČITÝ ZÁUJEM MEDZI ĽUĎMI, KTORÍ HĽADAJÚ NEJAKÝ UCELENÝ KONCEPT
PONÚKAJÚCI ALTERNATÍVU K SÚČASNÉMU SPOLOČENSKÉMU SYSTÉMU,
MOMENTÁLNE VYVOLÁVA HNUTIE ZEITGEIST [DUCH ČASU]. TOTO HNUTIE, KTORÉ SI
UŽ STIHLO ZÍSKAŤ VEĽKÚ POZORNOSŤ, POVAŽUJEM ZA VEĽMI ŠPECIFICKÉ
A DÔLEŽITÉ KVÔLI SILNÝM TENDENCIÁM REALIZÁCIE JEDNÉHO Z MOŽNÝCH
BUDÚCICH VARIANTOV VÝVOJA ĽUDSTVA.**

Na počiatku hnutia boli dokumentárne filmy *The Movie* (2007) a *Addendum* (2008), nakrútené režisérom Petrom Josephom. Neskôr ešte pribudol film *MovingForward* (2011). Tieto filmy opisujú príčiny súčasnej celosvetovej hospodárskej a spoločenskej krízy a vysvetľujú, ako funguje dnešná ekonomika založená na systéme neustáleho rastu a vytváraní peňazí z ničoho. Odhaľujú ilúziu demokratického spôsobu vládnutia a ukazujú skutočnú vládu bánk a korporácií. Zároveň ponúkajú aj alternatívne riešenia spoločenských problémov. Filmy mali obrovský úspech a značne prispeli k vzniku mnohých občianskych aktivít po celom svete, ako napr. Occupy Wall Street, Indignados a pod. Režisér P. Joseph začiatkom roku 2009 založil hnutie Zeitgeist (The Zeitgeist Movement) ako reakciu na ohlasy ľudí. Poslaním hnutia sa stalo najmä šírenie osvetu o problémoch a nedostatkoch terajšieho spoločenského zriadenia, a zároveň predstavenie systému zdrojového hospodárstva ako alternatívy. Návrh vypracoval

sociálny inžinier a priemyselný dizajnér Jacques Fresco. zakladateľ organizácie The Venus Project. Hnutie Zeitgeist by sa tak dalo charakterizovať ako prakticky nástroj realizácie projektu Venus. Postupne sa rozšírilo do celého sveta a pobočky hnutia dnes existujú už približne v 40 krajinách sveta, vrátane Slovenska.

Hnutie deklaruje, že nie je politickým, ani náboženským hnutím. Chce vytvárať priestor pre skutočné riešenia spoločenských problémov a nepodporuje organizácie, ktoré sú piliermi súčasného monetarneho systému. Nerozdeľuje ľudí podľa národnosti, rasy, náboženstva, vierovyznania, triedy, štátnej príslušnosti alebo vlád. Podľa Zeitgeist je ľudstvo ako celok na prirodzenej ceste k zjednotení _ ktoré bude založené na spoločnom empirickom chápaní toho, ako v skutočnosti príroda funguje a ľudia sú súčasťou celosvetového vývoja, nazývaného život. Aj keď táto cesta už existuje, prevažná väčšina ľudí ju, žiaľ, neuznáva, alebo dokonca brzdí neustálym zachraňovaním zastaraného spôsobu správania a myslenia. Práve túto obmedzenosť vo vnímaní,

myslení a konaní sa hnutie Zeitgeist snaží prekonať prostredníctvom vzdelávania a sociálnych aktivít.

Základným prvkom hnutia Zeitgeist je model

Venus. Je to model ideálneho, dokonale fungujúceho „mesta“, v ktorom človek a celá spoločnosť žije symbioticky a v harmónii so všetkými ostatnými zložkami prírody. Jacques Fresco, autor projektu, celý svoj život pracoval na hľadaní efektívnych nástrojov a ciest potrebných na vytvorenie sveta, ktorý by skoncoval s vojnami, chudobou, zločinmi, sociálnou stratifikáciou a korupciou. Preto navrhuje zásadnú spoločenskú zmenu založenú na tzv. zdrojovom, t. j. nepeňažnom hospodárstve (resource-based economy). Ponúka plán smerujúci k vytvoreniu celosvetovej mierumilovnej a ekologicky udržateľnej civilizácie, ktorá dokáže zabezpečiť dostatok zdrojov pre dôstojný život všetkých obyvateľov našej planéty.

Jednou z hlavných zásad projektu Venus je vyhlásenie všetkých zdrojov Zeme za spoločné

dedičstvo celého ľudstva. Akýkoľvek spoločenský vývoj, v ktorom nebude zahrnutý tento predpoklad, bude len ďalším opakovaním všetkých problémov súčasnosti. Navrhuje úplnú zmenu doterajších ekologických, ekonomických, politických a kultúrnych vzťahov. Základnými piliermi nového modelu spoločenského usporiadania sú:

- *moderný humanizmus*, ktorého rozhodujúcimi hodnotami sú tvorivosť a symbióza,
- *ekologický prístup* rešpektujúci nosnú kapacitu Zeme,
- *vedecká metóda* zahŕňajúca modernú vedu a techniku.

Za rozhodujúce podmienky navrhovanej zmeny považuje Fresco rozvoj automatizácie a kybernetizácie, ktoré svojou vysokou produktivitou práce dokážu zabezpečiť dostatok zdrojov pre každého. Stroje a automatizácia majú oslobodiť človeka od manuálnej práce pri produkovani základných životných a iných potrieb. Kybernetické systémy majú zozbierať, katalogizovať, vyhodnotiť dáta, a prípadne ponúknuť varianty ďalšieho postupu v tej-ktorej oblasti. A všetko to má byť zosúladené navzájom.

Fresco navrhol modely miest centralizovaných do kruhovitého tvaru, kde je všetko funkčne usporiadané, automatizované, využívajú sa obnoviteľné zdroje energií, dodávka potravín je podľa potreby. Prezentácie ponúkané na stránkach hnutia sú veľmi pôsobivé a vizuálne pekné.

Zobrazujú veľké presklenné výškové veže, kde sa bude efektívne pestovať zelenina pre obyvateľov mesta, všetko bude zelené a čisté a dostupné pre každého.

Podľa názoru hnutia Zeitgeist len veda rieši otázky, ako nastaviť spoločnosť. Nerieši to náboženstvo, ani politici. Základom je teda globalizácia, zrušenie súkromného charakteru výrobných prostriedkov, nepeňažná a zdrojová ekonomika, plná automatizácia a systémový prístup. Zeitgeist navrhuje zrušenie štátov a ich nahradenie akýmsi centralizovaným a globalizovaným svetom. Čo sa týka spirituality, hnutie na svojej stránke vyslovene a dosť obšírne deklaruje, že Boh a duchovno objektívne neexistuje, svet je vysvetliteľný a pochopiteľný len z vedeckého hľadiska a všetky duchovné a mystické praktiky a rituály sú neúčinné. Veda je jediným a hlavným zdrojom poznania. Mnohí futuroológovia, ako napr. aj Jiří Steh

lík v knihe *Hmotné perspektívy ľudstva*, hovoria o tom, že trhový liberalizmus skončí, svet speje k nejakej forme samostatného centralizovaného socializmu. Model univerzálneho liberálno-demokratického štátu, ako ho predpovedal známy futuroológ Francis Fukuyama, je na základe súčasného stavu ľudstva veľmi málo pravdepodobný. Za pravdepodobnejšie považuje Stehlík s mnohými inými futuroológmi vytvorenie jednotnej, centrálne spravovanej a kontrolovanej spoločnosti. Riadenie ekonomických procesov sa stane technickou a „naturálnou“ záležitosťou. Ekonomia sa tak stane prírodno-technickou, „inžinierskou“ vedou. Súčasne sa dosiahne trvalo udržateľná ľudská existencia rešpektujúca Zem ako uzavretý systém. Tým táto skupina futuroológov v podstate predpokladá realizáciu podobného modelu, aký navrhuje hnutie Zeitgeist. Zeitgeist predstavuje ideu akejsi technokratickej a nepeňažnej komunistickej spoločnosti. Všetko bude racionálne a účelové, všade bude poriadok, a zároveň dostatok pre každého. Pokračuje tak v tradícii utopických modelov spoločnosti počnúc Thomasom Morom a jeho modelom ideálnej spoločnosti ostrova Utópia alebo Thomasom Campanellom — a jeho Slniečným štátom a končiac utopickými socialistami a Marxom. Je typickým modelom vychádzajúcim z technooptimistickej vízie budúcnosti, ktorá je postavená na materialistickej paradigme. Vôbec nepočíta s tým,

že vedomie človeka, ako aj svet sa neustále vyvíjajú v skokoch a prechádzajú na iné kvalitatívne stupne, čím sa menia aj všetky paradigmy. Neuvedomuje si ani to, že samotná zmena vonkajších podmienok - čo ako dobre myslená - vôbec nestačí, rozhodujúca je zmena myslenia, cítenia a vôle ľudí. a tá sa nedá nanútiť zvonka ani najlepšou metódou sociálneho inžinierstva. Takýto model môže vyzerat' pekne na papieri, ale na druhej strane sa v ňom dá pozorovat' silný prvok dehumanizácie, vlády strojov a kasty technikov. Duchovná veda tvrdí, že príroda závisí od nás. My sme s ňou spojení a vytvárame s ňou jeden celok. Výroba potravín v projekte Venus neberie do úvahy, že rastliny a zvieratá majú tiež reálnu duchovnú podstatu a spôsob pestovania rastlín má aj kvalitatívny rozmer.

Potraviny získané na vlastnom rodovom statku, kde je s nimi človek v osobnom kontakte a opatruje ich s láskou, prinesú zdravie a vysokú kvalitu živín práve bez technického, neosobného pestovania. Kvalita potravín závisí od éterických, životodarných síl (živa, čchi, prána) a ich štruktúry. Éter sa nedá dodat' potravinám technickým spôsobom. To isté platí aj v chove zvierat, kde je to pre ich skupinovú duševnosť ešte zložitejšie (napr. choroba šialených kráv). Tvorca antropozofie Rudolf Steiner vo svojom poľnohospodárskom kurze z roku 1924 varoval pred zošalením kráv kŕmených krmivom pochádzajúcim zo zvie-

rat (rozdrvené kosti). Z hľadiska duševných síl nie je jedno, odkiaľ pochádza chemicky a fyzikálne tá istá látka - či zo zvierat'a, alebo rastliny. Jej duševná pôsobnosť, to, čo je prístrojmi neme-rateľné, je iné. Ak sa nezmenia dnešné praktiky „moderného“ poľnohospodárstva, t. j. chemické hnojenie, monokultúrne pestovanie, genetické manipulácie, budú potraviny o 20-30 rokov prakticky bez vitamínov a živín. To môže zmeniť iba permakultúrne a biodynamické pestovanie rastlín, realizované ľuďmi s osobným vzťahom k prírode. Zdrojová ekonomika už v podstate existuje. Dnes sa všetko vyrába a distribuuje do sveta v jednej časti planéty (napr. v Číne). Afrika a Blízky východ poskytujú suroviny, Európa a západný svet poskytujú služby, vedecký potenciál, kultúru, inšpiráciu atď. Takto funguje svetová ekonomika v dôsledku deľby práce. Samozrejme, s tým, že vlastníctvo zdrojov a distribúcie je v rukách súkromných korporácií, ktorým idú aj všetky zisky. Budúcemu fungovaniu spoločnosti nezodpovedá ani súčasný sociálny, daňový a finančný systém. Prebieha obrovská automatizácia a robotizácia, pričom nie je vyriešený problém, čo s uvoľnenou pracovnou silou.

Po technickej stránke to môže riešiť koncept Zeitgeist, čo je jeho plusom, ale tento koncept nejde ku koreňom ľudského správania, nerieši zmenu vedomia. Vlastnícke práva k zdrojom a výrobným prostriedkom, otázky peňažného

systemu, práce, výroby a spotřeby sa riešia aj v koncepte sociálnej trojčlennosti (TSO).

Hlavný rozdiel medzi konceptom TSO, ktorý vychádza z duchovnej vedy, a hnutím Zeitgeist je v tom, že TSO je založená na decentralizovanom usporiadaní spoločnosti, v ktorom rozhodujú sami občania. Vychádza z pochopenia toho, že zastupiteľský systém je založený na nerovnosti práv a povinností, keď sa občania-voliči vzdávajú časti svojich práv v prospech niekoho iného, kto potom o ich živote rozhoduje. Projekt Venus je založený na zastupiteľskom systéme, kde netvorí vládu ľudia, ale „kybernetické systémy“. Nahradil by politikov kybernetickým riadením, v ktorom by boli všetky materiálne procesy organizované počítačovými systémami.

Model Venus môže naozaj vytvoriť materiálny dostatok, avšak za cenu určitej kolektivizácie sociálneho života, straty slobody, individuality a úplného ustrnutia duchovno-kultúrneho článku. Podľa antropozofického výkladu sa v najbližších storočiach začne ľudstvo už viditeľne deliť na dve skupiny ľudí smerujúcich inými vývojovými cestami. Jeden - pravdepodobne väčší - celok bude nasledovať formu technokratickej spoločnosti podľa vzoru Zeitgeist. Druhá, menšia časť ľudí, sa bude snažiť žiť spirituálnym, kreatívnym a ekologickým životom v sieťach komunit bližšie k prírode. Určitý čas môžu existovať dva prúdy ľudstva aj paralelne popri sebe, kým nedôjde k ich definitívnemu rozdeleniu a k vzniku dvoch úplne odlišných civilizácií v ďalšej evolúcii ľudstva.